

YOUSRA BENFQUIH

1. Ik vind dit een moeilijke vraag. Wat veel hedendaagse poëzie lijkt te kenmerken is een heel grote vormvrijheid, maar verder kan ik hier niet veel over zeggen.
2. Ik was lang zo gefixeerd op dat landschap dat ik niet durfde wandelen. Stilaan probeer ik dat los te laten en voeling te maken met mijn eigen poëtische pad. Dat neemt niet weg dat veel van mijn gedichten gekwalificeerd zouden kunnen worden als lyrische, belichaamde maatschappijkritische spoken word poëzie. En daar maak ik nu een beweging in. Hoewel ik het eens ben met de Afro-Amerikaanse dichter Terrance Hayes dat dissent inherent is aan alle poëzie, en met Aja Monet dat 'the poetic is the political', probeer ik die politieke dimensie in mijn recenter werk niet meer zo te centreren, maar meer te vervlechten met andere lagen van het bestaan, inclusief het dagelijkse. Mijn vorige gedichten ontstonden doorgaans als een 'reactie op' (het dominante discours), terwijl ik nu meer van binnenuit probeer te spreken, niet langer sussend, weerleggend, ontkrachtend of verhelderend. Die nieuwe gedichten zijn nog steeds politiek, maar op een minder directe manier. Ze vragen minder: minder goedkeuring, bestaansrecht, toestemming. Ik probeer, met andere woorden, vrijer te schrijven.
3. Lange tijd beperkte ik mijn lezen tot Nederlandstalige dichters. Hoewel ik velen van hen heel goed vind, kan ik vaak niet echt aansluiting vinden bij hun werk. Sinds kort gun ik mezelf ook hier, in mijn leespraktijk, meer vrijheid, door meer buitenlandse dichters te lezen, die meer en dieper bij me resoneren. Het werk van Ada Limón bijvoorbeeld, is een echte verademing voor me, maar ook dat van wijlen Etel Adnan, en momenteel word ik erg geraakt door het werk van Jericho Brown. Ik weet niet of en hoe ze doorwerken in mijn eigen werk, maar wat ik in elk geval ervaar na het lezen van hun gedichten, is een groter vertrouwen in zowel het belang als de waarde van mijn eigen stem.
4. Kan ik moeilijk zeggen.
5. Nog zo'n moeilijke vraag. Ik (of toch mijn academische zelf) denk dat daar comparatieve studies voor nodig zijn. Puur intuïtief lijkt de Nederlandse poëzie me misschien wat baldadiger, gedurfter? Terwijl Vlaamse dichters misschien nog net meer de taal zelf gaan opschroeven? Maar je moet maar aan Miriam Van hee denken, en dat laatste is al niet meer waar, of aan Seckou Ouologuem en het eerste is het al niet meer. Ik denk dat ik gewoon niet zo geïnteresseerd ben in wat stromingen of gebieden van elkaar onderscheidt. Wel zou ik meer kruisbestuiving wensen tussen Nederland en Vlaanderen, maar daarmee duid ik eerder op evenementen, uitwisselingen en ontmoetingen, hoewel cultuurhuis deBuren daar gelukkig een heel mooie rol in speelt.
6. Ik denk dat vernieuwing eigen is aan poëzie: een nieuwe blik die telkens wordt aangereikt, een nieuwe vorm van denken, voelen, kijken, gevormd door de belichaamde identiteit van de dichter in relatie tot zijn/haar/hun omgeving.

Maar op beleidsniveau ligt het anders: ik denk dat culturele en literaire instellingen, die vaak nog dienstdoen als gate keepers, zich wel actief moeten bezighouden met ‘vernieuwing’ en vaak onuitgesproken literaire conventies moeten blijven bevragen. Ik denk daarbij bijvoorbeeld aan de dekolonisatie van de canon, het overwegende witte, cis-mannelijke karakter van het literaire veld, of de nog vaak ambigue receptie van genres als spoken word, hoewel er ook op dat vlak positieve bewegingen zijn.

7. Ik denk dat elke dichter zich al engageert door zijn/haar/hun blik op de wereld in taal te trachten gieten. Die poging ondernemen, die talige verhouding tot de wereld, zelfs de meest escapistische, impliceert sowieso een maatschappelijke betrokkenheid, bewogenheid, anders zou je gewoonweg de moeite niet doen. Termen als ‘(on)mogelijk’ en ‘noodzakelijk’ lijken me daarom niet zo geschikt, omdat maatschappelijk en politiek engagement onvermijdelijk is: je leeft als dichter in de wereld, en die wereld is nu eenmaal politiek. Het probleem ligt erin dat de poëzie die daaruit voortvloeit bij de ene dichter – vaak dichters die niet tot de norm behoren – expliciet wordt benoemd als politiek, en bij de andere niet. Dat heeft alles te maken met de verschillende belichaamde identiteiten van die dichters, de onderdrukingsmechanismen die zij ondergaan, en de verschillende manieren waarop hun dagelijkse leven en zijn daardoor wordt vormgegeven, waardoor hun gedichten over pakweg een bezoek aan de bakker of wandeling in het park een andere politiek lading zal hebben, of accurater: zal *lijken* te hebben.
8. Ik denk dat veel te maken heeft met het stoffige imago van poëzie bij jongeren, dat is toch iets wat ik merkte bij mijn leerlingen in de tweede graad Woord-Drama aan de Kunsthumaniora. Dankzij het succes van slam poetry en spoken word, en de evenementen daarrond, merk ik dat daar wel verandering in komt, zowel in de klas als daarbuiten. In Antwerpen trekt Mama’s Open Mic bijvoorbeeld ontzettend veel jonge mensen aan, van heel verschillende achtergronden. Dat is meteen een brug naar de volgende vraag: wat me opvalt is dat volwaardige media-aandacht pas gaat naar dichters eens ze ‘gedebuteerd’ zijn. Dat lijkt logisch, maar gaat voorbij aan de literatuur die vele dichters al jaren maken op het podium, zonder in boekvorm te bestaan. Wanneer die er dan eindelijk voor kiest om te publiceren, dan pas is het een ‘echte dichter’, dan ben je begonnen, wat een impliciet oordeel inhoudt over orale literatuur, die nog te vaak niet wordt gezien of beter, gehoord. Met mijn eigen achtergrond als podiumdichter, is dat iets dat me wel bezighoudt. Opnieuw beweegt er wel wat, denk aan de auteurslijst van Literatuur Vlaanderen waar ook slam poets en podiumdichters op staan, maar er is nog veel werk.
9. Ik denk dat het goed is dat poëzie gevierd en gedeeld wordt. Zelf krijg ik vaak veel voldoening uit mijn optredens, beleef ik er plezier aan. Ze herinneren me aan het communale aspect van poëzie – poëzie als een ‘*gathering*’, een samenkomen – en de heel belichaamde uitwisseling van energie die ik op dat moment vaak voel, is bijna magisch. Het zijn echte ontmoetingen. Op het papier kan je dat ook ervaren, maar op een minder directe, minder tactiele manier. Daarnaast zijn dat soort evenementen uiteraard ook gewoon heel concrete manieren om rond te komen, mijn huur te betalen, verzekering, medische kosten.

Lange tijd schreef en trad ik op naast mijn hoofdbaan aan de universiteit, tussen veel ander werk door, maar sinds kort ben ik daar om medische redenen mee gestopt. Mijn lichaam nodigt me uit om te vertragen, en daardoor besef ik pas sinds kort hoe belangrijk die traagheid is voor het creatief proces, die ruimte. Door almaar van het ene naar het andere optreden te hollen, houd je geen tijd over voor je eigen schrijven, voor de vertraging en stilte die daarvoor nodig zijn. Daar wil ik nu verandering in brengen. De werkbeurzen staan voorlopig helaas alleen open voor ‘gedebuteerde’ auteurs, wat weer getuigt van die blinde vlek.

10. Ik vind de kwalificatie van slam en spoken word als ‘nieuw’ moeilijk (en ook dat ze in één adem worden genoemd met ‘instapoëzie’, waardoor de indruk wordt gewekt dat die verbonden zouden zijn). Veel spoken word dichters breien immers verder op een eeuwenoude orale traditie die ingebed is in hun specifieke culturele achtergrond. Dat ‘nieuw’ noemen getuigt voor mij van een eurocentrische blik op poëzie, die, zoals ik daarnet aangaf, nog vaak de focus legt op het tekstuele aspect, poëzie op het papier, en zaken als de belichaamde dimensie van poëzie, oraliteit, klankspel, minder belang toedicht (*pun intended*).
11. Ik zou verschillende namen kunnen noemen, waaronder de eerder vernoemde Ada Limón en Jericho Brown, of dichterbij huis Radna Fabias en Peter Verhelst. Maar op dit moment in mijn leven ben ik eerder geneigd om te zeggen: het leven zelf. Het klinkt melig, maar is het voor mij niet. Ik las het laatst bij schrijfster en botanica Robin Wall Kimmerer:

Someone once said that a fact alone is a poem. [...] My breath is your breath, your breath is mine. Isn't that the great poem of give and take, of reciprocity that animates the world. Isn't that a story worth telling?' [...] The very facts of the world are a poem. Light is turned into sugar. Salamanders finds their way to ancestral ponds following magnetic lines radiating from the earth. The saliva of grazing buffalo causes the gras to grow taller. Tobacco seeds germinate when they smell smoke. Microbes in industrial waste can destroy mercury. Aren't these stories we should all know? Who is it who holds them? (*The Democracy of Species*, p. 83)